

CATALUNYA NORD. Societat, llengua, economia i política

Ple de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

a PERPINYÀ

Dia: 9 d'abril del 2010

Lloc: Universitat, Casa dels Països Catalans, Camí de la passió Vella

“Societat de Catalunya Nord: demografia i ensenyament del català”

Alà Baylac-Ferrer

Professor de català

Universitat de Perpinyà

CREC, Centre de recerques en Estudis Catalans

IFCT, Institut Franco-Català Transfronterer

L'exercici de pintar un panorama sintètic de Catalunya Nord des d'una perspectiva catalana és prou complicat. Significa tenir en compte les dades econòmiques, polítiques, demogràfiques, sense descuidar, però, els elements més ocultats pel fet de pertànyer a l'Estat francès, és a dir la llengua, la identitat, l'ensenyament del català.

Són per tant elements molt diversos i a la vegada complementaris que esmentaré en aquesta presentació i que se basen en els dos darrers treballs que he anat elaborant últimament: el llibre *Catalunya Nord. Societat i identitat*, publicat el 2009 a les Edicions del Trabucaire de Perpinyà¹, i la tesi doctoral *Societat, llengua i ensenyament del català a Catalunya Nord*, defensada el desembre de 2009 a la Universitat de Perpinyà².

Societat i marc legal

Cal començar per precisar què és Catalunya Nord en termes de marc jurídic i de pes del territori respecte a conjunts “veïns” als quals va connectada³.

¹ *Catalunya Nord. Societat i identitat. Reflexions, vivències i panorama català*, Alà Baylac-Ferrer, Edicions del Trabucaire, Perpinyà, 2009, 204 p.

² *Societat, llengua i ensenyament del català a Catalunya Nord*, Alà Baylac-Ferrer, Tesi de doctorat, 2009, Universitat de Perpinyà, 959 p., accessible en línia al web de la publicació del CREC *Recerc*: www.recerc.new.fr.

³ Els conjunts veïns en els quals Catalunya Nord es troba integrada són a la vegada l'espai francès i l'àrea lingüística de Catalunya i dels Països Catalans. Vegeu Annex 1.

Catalunya Nord és un simple departament francès⁴, és a dir una entitat administrativa⁵ amb personalitat jurídica que, comparat a les institucions sudcatalanes, pràcticament no té poder. És un ens descentralitzat des de les lleis del 1982, però un amb un nivell de competències ben poc elevat i que es troba avui en fase de desaparició per fusió progressiva en el marc de col·lectivitats més amples, en particular el de les regions⁶.

L'aparell administratiu de gestió del departament és el Consell General⁷, que comporta per Catalunya Nord uns 31 consellers generals⁸ i que designa el seu president. Catalunya Nord té a més a més 6 elegits parlamentaris: 4 diputats (dels 577 de l'Assemblea nacional francesa) i 2 senadors (dels 331 del Senat)⁹.

Pel que fa al marc jurídic, és necessari per entendre Catalunya Nord¹⁰ recordar quin és el quadre institucional francès. El marc jurídic francès és sovint descrit pels mateixos francesos en termes "d'excepció francesa", entenent aquesta "excepció" com cultural i lingüística. De fet, més que llengua i cultura, l'excepció en qüestió es basa sobretot en conceptes institucional i polític¹¹. L'excepció lingüística i cultural francesa consisteix en un marc jurídic de reconeixement exclusiu¹² de la llengua francesa i per tant d'alegalitat de les anomenades "llengües regionals", entre les quals el català.

Catalunya Nord queda el sol territori dels Països Catalans on continua no havent-hi cap reconeixença oficial de la llengua catalana. Totes les altres regions, inclús l'Aragó, mencionen la llengua catalana als seus marcs jurídics¹³.

Alguna novetat ha intervingut en l'actualitat més recent respecte a l'absència de reconeixement, sota la forma d'una menció afegida a la constitució francesa: l'agost del 2008, els parlamentaris van inscriure a l'article 75-1¹⁴ que «*les llengües regionals pertanyen al patrimoni de França*». Per primera vegada a la història francesa, la llei constitucional esmenta l'existència en termes positius o al menys neutres d'altres llengües que el sol

⁴ L'Estat francès consta de 100 departaments, 94 metropolitans, 2 corsos, 4 d'ultramar. Vegeu Annex 2.

⁵ El llenguatge administratiu francès parla de « *col·lectivitat* (ens) territorial ».

⁶ Un « Comitè per a la reforma de les col·lectivitats locals » va ser encarregat pel president francès a Edouard Balladur el 22 d'octubre del 2008. Va lliurar el seu report el dia 1 de març del 2009.

⁷ Tot i la mateixa denominació que el parlament d'Andorra, el Consell General de Catalunya Nord no té cap poder legislatiu.

⁸ Cada conseller general és elegit com a representant de la seua circumscripció electoral, el « cantó »; formen l'assemblea departamental.

⁹ Els parlamentaris nordcatalans representen el 0,7% i el 0,6% de les assemblees franceses, és a dir la mateixa proporció que els 446.000 habitants de Catalunya Nord (cens del 2007 i dades oficials de l'INSEE al 1er de gener de 2010) respecte als 65 milions d'habitants de França.

¹⁰ Especialment pels sudcatalans acostumats a l'Espanya de les autonomies i a la imatge exterior i al discurs oficial de França, com a país dels drets humans i de la divisa « Llibertat, igualtat, fraternitat ».

¹¹ Els mateixos que estan avui dia a debat a l'Estat espanyol arran de l'aprovació del nou estatut d'autonomia de Catalunya del 2006 (el concepte de nació única i indivisible) i que planteja problema al Tribunal Constitucional espanyol per definir si la Comunitat autònoma de Catalunya pot definir-se com a « nació » o « nacionalitat » o cap dels dos, en el marc d'una « nació espanyola ».

¹² Entenent exclusiu, a la vegada com a limitació a la sola llengua francesa i a l'encop excloent qualsevol altra.

¹³ Excepte al Carxe, la zona catalanòfona de Múrcia, que tan sols té uns 300 km², una desena de nuclis de població distribuïts entre tres municipis (Jumella, Favarella i Iecla) i uns 600 habitants.

¹⁴ L'article en qüestió tracta de les « Col·lectivitats locals » al si del títol XIIè: « *Les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France* ». Vegeu Annex 3.

francès. Aquesta menció però no va fins a conferir cap estatut ni caràcter d'oficialitat a les "llengües regionals", ni tan sols a enumerar-les¹⁵.

D'ençà d'aquesta modificació constitucional, res més. Les diverses promeses per part del president de la República d'elaborar una llei de llengües regionals s'han quedat a l'estat de promeses i, des del 2009, diverses iniciatives han estat sistemàticament rebutjades. Les demandes d'una llei han estat formulades tant des de la societat civil (associacions o federacions com ara la FLAREP –*Fédération pour les langues régionales dans l'enseignement public*– o l'associació *Rencontres Interrégionales Langues et Cultures Régionales* o *minoritaires*), com des de plataformes més polítiques com l'*Association des Régions de France* o el *Groupe d'études sur les langues régionales de l'Assemblée Nationale* que reuneix diputats més sensibles a la qüestió com ara elegits bretons o catalans. El projecte de llei, la preparació del qual havia estat inicialment encarregada a la DGLFLF¹⁶ és abandonat.

És significativa la resposta molt recent que va fer el govern francès al diputat català Daniel Mach¹⁷. Qüestionat sobre el projecte de llei de llengües regionals en forma de pregunta escrita a l'Assemblea¹⁸, el Ministeri de Cultura indica que «*el Govern treballa actualment a la forma més adaptada per a la reconeixença i al desenvolupament d'aquest patrimoni lingüístic [les llengües regionals] d'una riquesa única a Europa*»¹⁹. El que en llengua francesa s'anomena "*langue de bois*"; manera de respondre a una pregunta sense aportar cap element precís ni comprometre's a res. El Govern evoca el tema en termes molt generals sense indicar, ni tan sols esmentar, l'eventualitat d'una propera llei. De fet, l'anunci de l'enterrament de la dita llei ja havia estat fet dues vegades al curs del 2009 per dos ministres successius a l'ocasió de qüestions a l'Assemblea²⁰.

Queda doncs vigent, el 2010, l'article 2 de la Constitució segons el qual «*la llengua de la República és el francès*», la llei Toubon d'ús de la llengua francesa que prescriu l'obligatorietat del francès en tots els àmbits, i la jurisprudència que, al més alt nivell (Consell d'Estat i Consell Constitucional), han denegat sistemàticament l'ús oficial de les llengües regionals²¹. En la seua resposta al diputat Daniel Mach, el Govern francès explica que «*el marc legislatiu actual [que] permet una presència més afirmada de les llengües*

¹⁵ De fet, el mateix que fa la constitució espanyola en remetent l'enumeració de les « altres llengües espanyoles » als estatuts d'autonomia respectius (és a dir que ho vulguin).

¹⁶ La DGLFLF és la Direcció general a la llengua francesa i a les llengües de França, al si del Ministeri de Cultura.

¹⁷ Dec el document al Joan Peytaví Deixona que periòdicament té contactes amb el diputat sobre la qüestió del català. Daniel Mach, a l'ocasió del debat celebrat a l'Assemblea francesa sobre les llengües regionals, el maig 2008, s'havia expressat alguns segons a la tribuna en català, abans de ser immediatament tallat pel president del parlament que va al·legar que només era autoritzat d'expressar-se en francès.

¹⁸ Qüestió escrita n°70.242 (13ª legislatura) al Ministre de Cultura (Frédéric Mitterrand) sobre el tema: « projecte de llei de les llengües regionals », publicada al *JO* (diari oficial) el 2/2/2010, pàgina 980 i resposta publicada al *JO* (diari oficial) el 16/3/2010, pàgina 2956.

¹⁹ « Le Gouvernement travaille actuellement à la forme la plus adaptée à la reconnaissance et au développement de ce patrimoine linguistique d'une richesse unique en Europe. »

²⁰ Pels ministres Éric Besson i Rama Yade.

²¹ Podem esmentar nombrosos casos de sentències de les altes jurisdiccions amb les llengües de Còrsega, de Tahití o de la mateixa Catalunya Nord, entre altres. Uns quants són mencionats a la meua tesi (accessible a www.recerc.new.fr).

regionals en l'espai públic»²², el qual consisteix a tolerar formes de bilingüisme²³ en el domini públic (sense que existeixi cap text legislatiu sobre la qüestió).

Pel que fa a l'àmbit de l'ensenyament on les llengües regionals tenen més presència, el marc jurídic tot i que més desenvolupat consisteix en circulars ministerials: les principals són relatives al «*Desenvolupament de l'ensenyament de les llengües i cultures regionals a l'escola, al col·legi i al liceu*» i a les «*Modalitats de posada en obra de l'ensenyament bilingüe amb paritat horària*»²⁴. Això equival a una presència de les llengües regionals molt parcial, precària i sense garantia legislativa. Unes il·lustracions del tractament de les llengües regionals en el camp de l'ensenyament donen la mesura de l'absència d'una presa en consideració seriosa.

Des del 2004, el reclutament del professorat de català a l'ensenyament secundari correspon a 1 sola plaça oberta al concurs cada any pel Ministeri. En una recent entrevista al mateix Ministeri d'Educació²⁵, l'encarregat de les llengües regionals va respondre a la nostra inquietud respecte a aquests mitjans limitats explicant que el Ministeri ja feia el màxim per les llengües, que no era cert que l'oferta fos insuficient i que no calia témer res perquè no preveien cap baixada dels mitjans dedicats a les llengües regionals (sic).

Un altre exemple d'aquest tractament és el refús pel Ministeri de publicar els programes escolars per a l'ensenyament de les llengües regionals. La qüestió dels programes és plantejada des del 1951, data de l'aprovació de la primera llei, dita Deixonne, que autoritzava un ensenyament facultatiu de les llengües regionals. Pel secundari, el Ministeri d'Educació va deixar que es publicués una part de programes el 2007 i el procés es va tornar a encallar, sense cap mena d'explicació ni de motiu.

Societat i demografia

Catalunya Nord és una societat de 446.000 habitants²⁶, la qual cosa representa el 3,2% de la població del conjunt dels Països Catalans²⁷ i el 0,6% dels 65 milions de

²² «Le cadre législatif actuel permet une présence plus affirmée des langues régionales dans l'espace public: d'importantes marges de progression subsistent, qui ne sont pas toujours exploitées, qu'il s'agisse par exemple de signalisation routière ou urbaine, ou des actes officiels des collectivités territoriales qui, du moment qu'ils le sont aussi en français, peuvent être publiés en langue régionale. »

²³ S'entenen formes de bilingüisme com la presència simultània de les dues llengües, el francès oficial i l'eventual llengua regional. Queda en principi exclòs l'ús oficial de la llengua regional sola.

²⁴ Instruccions del Ministeri d'Educació a la seua administració adoptades pel Ministeri del socialista Jack Lang el 2001 en forma de Circulars redactades i firmades per Jean-Paul de Gaudemar: *VIII Développement de l'enseignement des langues et cultures régionales à l'école, au collège et au lycée, C. n° 2001-166 du 5-9-2001 (NOR: MENE0101625C); XVI Modalités de mise en œuvre de l'enseignement bilingue à parité horaire, C. n° 2001-167 du 5-9-2001 (NOR: MENE0101626C)*. Vegeu Annex 4.

²⁵ Reunió dels responsables de la FLAREP (Fédération pour les langues régionales dans l'enseignement public), el 9 de febrer de 2010, amb els consellers Kerrero (encarregat de les llengües regionals) i Müller (encarregat de Cultura).

²⁶ Cens de l'INSEE (Institut francès d'estadístiques i estudis econòmics) del 2007 i xifres oficials al 1er de gener del 2010. Vegeu Annex 5.

²⁷ Respecte als 13,5 milions d'habitants de totes les regions: Catalunya Nord, Principat d'Andorra, Principat de Catalunya, Franja de Ponent, País Valencià, Illes Balears i l'Alguer.

francesos²⁸. O sigui un pes molt dèbil respecte al marc estatal i fins i tot ben limitat respecte al marc lingüístic i cultural català.

El territori està experimentant un fort moviment migratori des del nord de França cap al sud i més precisament al litoral mediterrani, moviment que els estadístics expliquen pel fenomen de l'heliotropisme. Algunes dades caracteritzen el panorama demogràfic nordcatalà:

- entre el 1990 i el 1999, van entrar a Catalunya Nord unes 75.000 persones ; el 27% provinents de l'espai occità (lloc tradicional d'emigració cap a Catalunya) i el 60% des d'altres llocs de l'Estat francès ;
- l'any 2000, més de la meitat dels habitants de Catalunya Nord havien nascut a fora del territori ;
- el mateix 2000, l'avaluació de l'arribada de nous habitants a Catalunya Nord era d'unues 8.000 persones, mentre 4.000 sortien del departament ;
- el ritme de creixement de la població de Catalunya Nord és el doble del de la resta de l'Estat i el moviment migratori és de l'1,3% l'any ;
- amb les projeccions i avaluacions, la població de Catalunya Nord assoleix avui dia les dues terceres parts d'habitants provinent de fora del territori.

El mateix INSEE descriu l'evolució demogràfica de Catalunya Nord com un "moviment de substitució de població" i de "lloc de moviment i de mescla important". Ens trobem a Catalunya Nord en presència d'una transfusió demogràfica ràpida.

Les característiques dels "nous vinguts" són les de persones que pertanyen a totes les categories d'edat, contràriament a la imatge habitual de "gent gran jubilada". Els dos terços dels entrants són inactius (aturats, jubilats, estudiants...) i el 87% no té diploma o té un nivell d'estudi inferior al batxillerat.

A més per entendre l'impacte que pot tenir aquesta evolució en la societat nordcatalana, cal tenir present que el context econòmic departamental és absolutament desfavorable. Catalunya Nord es troba a les primeres files del rànquing francès pel que fa a la desocupació (el 12% el 2006, abans de la crisi), pel que fa als beneficiaris de l'RMI²⁹ (el 64% contra un 29% de mitjana francesa), pel que fa a les llars que no paguen impostos (el 50% contra un 40% de mitjana estatal), pel que fa al feble nivell de la renda salarial (inferior de 20% a la mitjana francesa), pel que fa a la migradesa del PIB (un 30% inferior al PIB francès). Un informe de la prefectura presentant el balanç de Catalunya Nord al·ludia a uns *«indicadors que reflexen una situació social i sanitària clarament més difícil que a la resta de la regió i que en cap altre departament francès»*.

Evolució de les mentalitats

Davant d'un panorama social poc engrescador, convé destacar l'evolució de les mentalitats que afecten, des dels dos darrers decennis, la població de Catalunya Nord i les perspectives a les quals poden conduir.

²⁸ Segons INSEE; dades del 2010.

²⁹ Renda mínima d'inserció.

Paradoxalment, la imatge de la societat de Catalunya Nord, sobretot percebuda per gent del seu nord, és la d'una identitat catalana prou forta. Sobretot constatem que els mecanismes d'integració i d'atracció cap a la catalanitat segueixen funcionant³⁰. Valdria la pena, per analitzar la natura de la identitat de Catalunya Nord, d'esmentar la llista llarga de senyals i símptomes de sentiment i expressió de catalanitat, des del folklore fins a la lleialtat lingüística, passant pel catalanisme polític, el rugbi, l'edició en català, la retolació, la cultura i les tradicions, la profusió de banderes catalanes...³¹

Un altre punt cabdal de l'evolució de les mentalitats és el gir cap al "Sud". I aquest sud es declina segons el nivell de consciència catalana en Països Catalans, Principat de Catalunya o Catalunya Sud, espai transfronterer... El gir cap a la metròpoli barcelonina és simbolitzat en totes les mentalitats pel TGV, sinònim per molta gent de grans esperances, personals i col·lectives. La connexió de Perpinyà amb Catalunya Sud és tan important a principis de segle XXI com l'arribada del tren a Perpinyà el 1860, provinent llavors de París. Havia significat a finals del segle XIX, la vinculació de Catalunya Nord al món francès, al mercat parisenc i havia posat en marxa la nacionalització de les ments catalanes integrant el projecte nacional francès. El veritable gir copernicà que significa la connexió de Perpinyà amb Barcelona via TGV representarà una acceleració dels canvis d'esquemes mentals i de costums de vida que ja s'estant enregistrant avui a Catalunya Nord. Mitjançant el motor de l'economia, és possible que se trobin afectada la identitat i la relació amb la llengua catalana. Es noten des de finals dels anys 1990 un represtigiament del sentiment nacional català³² i una reconsciènciació de la importància de la llengua catalana³³.

A tall de cloenda

Amb el TGV, el català torna a ser llengua útil i connectada a un mercat potent, aquest cop català (en lloc d'un nord francòfon i parisenc). El prestigi torna a ser associat a una llengua que, fins ara a Catalunya Nord, s'associava a la incultura i la poca consideració social (la "llengua dels pagesos"). Ara el català, a Catalunya Nord, és la llengua d'una capital, de la modernitat, de la televisió³⁴... De la mateixa manera que pel pas decisiu de la població a usar el francès, la recuperació del català per (al menys) una part de la població nordcatalana té com a condició *sine qua non* l'accés a la llengua, l'adquisició de l'eina comunicacional mitjançant el sistema educatiu.

A començament del segle XXI, aquest aprenentatge és possible i la demanda social és important: un 40% de les famílies són favorables a un ensenyament bilingüe en català³⁵ i

³⁰ Comparat al fracàs del debat sobre la identitat nacional organitzada pel Govern francès al llarg del 2009, les adhesions espontànies i voluntàries de gent originària de fora de Catalunya Nord a la cultura i a la identitat catalanes il·lustren un mecanisme viu de construcció identitària.

³¹ Vegeu per una descripció més completa *Catalunya Nord. Societat i identitat. Reflexions, vivències i panorama català*, Alà Baylac-Ferrer, Edicions del Trabucaire, Perpinyà, 2009, 204 p.

³² Importància de l'impacte del sud de la frontera

³³ No treu que l'evolució del nivell de coneixement i ús del català a Catalunya Nord mai han estat tan negatius: un poc més de la meitat d'adults declara que entén el català i una tercera part que sap parlar (dades de les enquestes del Consell Regional de 1993, 1997 i de l'Institut de Sociolingüística Catalana de la Generalitat del 2004).

³⁴ Arribada el mes de març de 2010 de la TDT catalana a Perpinyà, amb les quatre cadenes de la Corporació catalana: TV3, Canal 33, 3/24 i K3/300. Vegeu Espai transfronterer Annex 6.

³⁵ Enquesta de la Inspecció Acadèmica, 1995.

2/3 de les famílies volen classe de català per a la seua mainada³⁶. Malgrat una evolució lenta i els entrebancs del marc institucional francès, la proporció de nins i nines que rep l'ensenyament en català va creixent: ateny el 2009 el 6% de l'alumnat de maternal i primària, amb 3000 joves. A aquests "bilingües", s'han d'afegir 10.000 alumnes (el 20% de l'alumnat de maternal i primari) als quals s'imparteix una sensibilització a la llengua.

L'ensenyament del català a Catalunya Nord, com a assignatura a l'ensenyament maternal i primari, s'aguanta en bona part gràcies a la implicació d'entitats a les quals no pertocquen aquesta competència. El 70% d'alumnes tenen classe de català a l'escola pública gràcies a personals contractats per l'APLEC³⁷ i que depenen de finançaments de les administracions locals (el Consell General, el Consell Regional, els municipis) i de la Generalitat de Catalunya. Aquest ensenyament, ho fa possible la creixent reconscienciació dels elegits nordcatalans pel que fa a llur paper en la preservació del català, i en la intervenció del Govern català en el marc legítim d'una catalanofonia i d'un espai europeu, en principi lliure de fronteres interiors.³⁸

De cara a l'evolució futura de Catalunya Nord, seran essencials dos elements:

- la major assumpció per les institucions locals de la identitat catalana i de la llengua nacional comuna³⁹;
- la construcció efectiva d'un espai i d'un mode de vida transfronterers intercatalans malgrat les resistències estatals⁴⁰.

Catalunya Nord, camí del segle XXI, sembla voler (re)afirmar-se com un territori de Catalunya (en fase de retrobament de la seua catalanitat) i situada al nord (en lloc de ser el sud d'un espai en crisi).

³⁶ Enquestes del Consell Regional del 1993 i 1997.

³⁷ Associació per l'ensenyament del català, vinculada i amb seu a la Casa dels Països Catalans de la Universitat de Perpinyà.

³⁸ La cooperació transfronterera entre les autoritats franceses i la Generalitat de Catalunya queda molt inferior al que succeeix a la frontera franco-alemanya. Unes 40 persones ciutadanes d'Alemanya, per exemple, són contractades cada any per l'Educació pública francesa a Alsàcia per al funcionament de les classes bilingües, mancades com a Catalunya Nord de professorat locutor de la llengua regional.

³⁹ La Carta a favor del català adoptada pel Consell General és una mostra d'aquesta evolució; accessible al web www.cg66.fr.

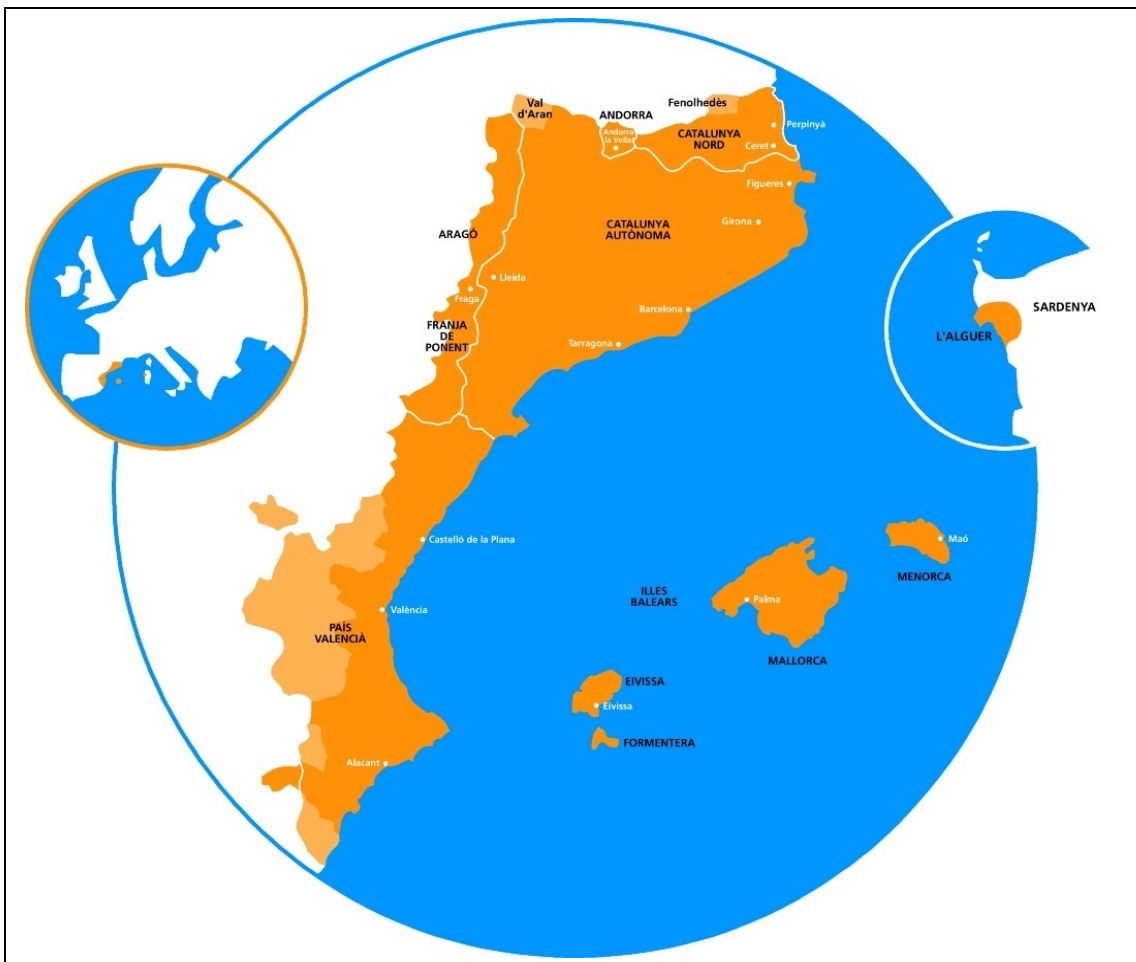
⁴⁰ De manera inexplicable, els controls i les instal·lacions frontereres es mantenen vigents diàriament al Pirineu malgrat els acords de Shengen i la desaparició d'aquests equipaments a les altres fronteres de l'Estat francès.

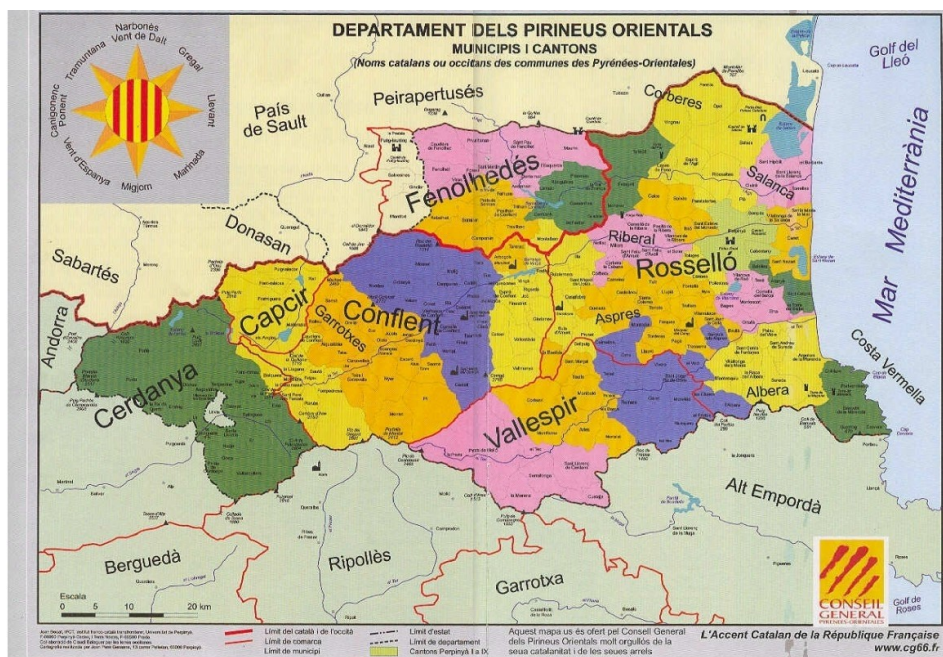
Els ponents i el Sr Alà Baylac-Ferrer (a la dreta) amb l'assistència durant la ponència.

ANNEXOS

Annex 1

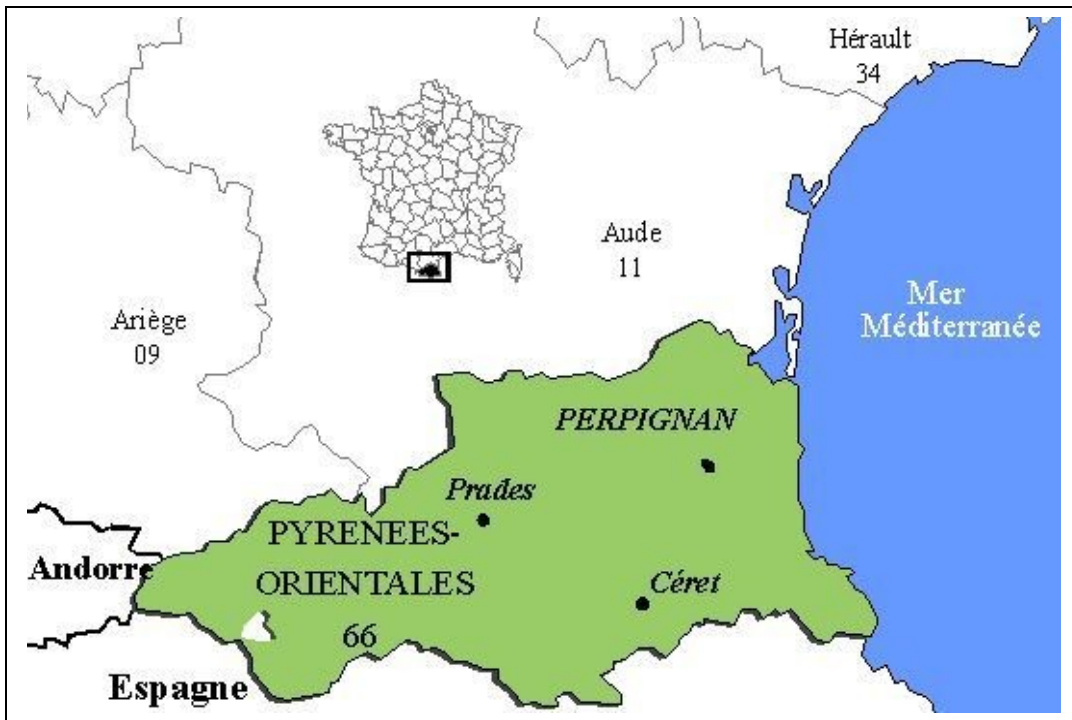

Mapa dels Països Catalans. APLEC, 2006.

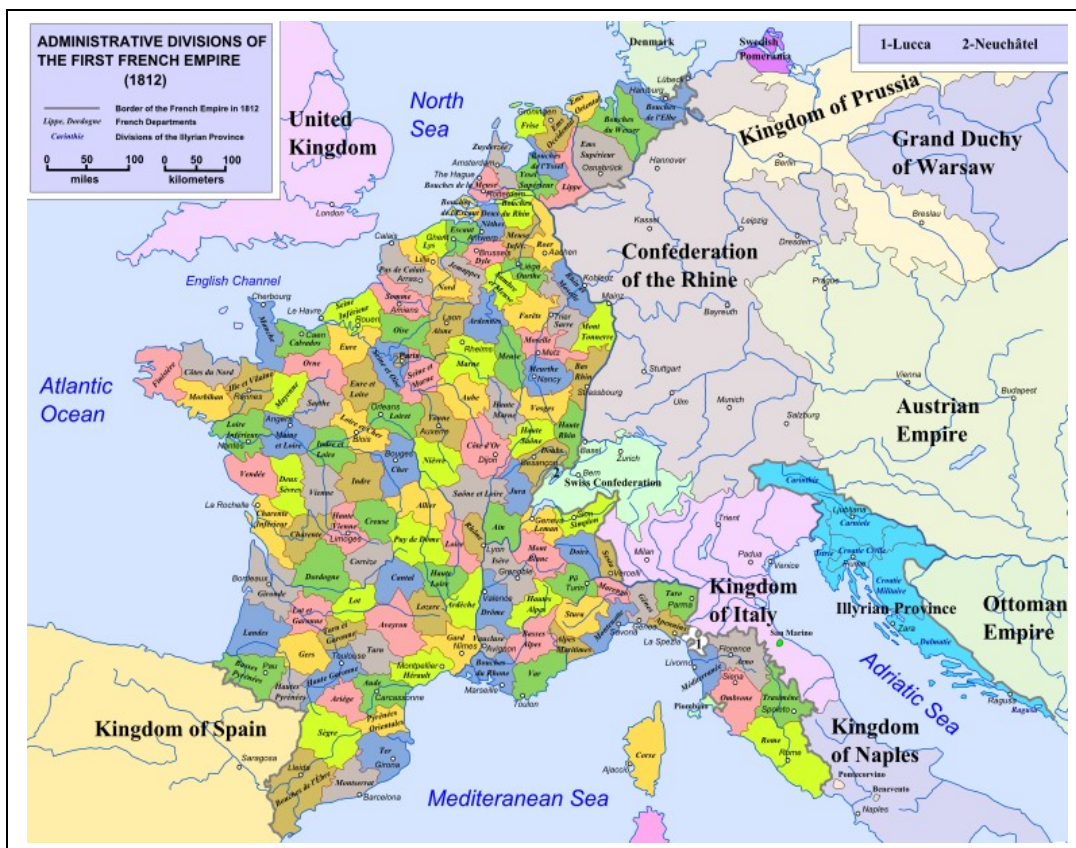

Mapa de Catalunya Nord. Joan Beçat, Consell General.

Annex 2

El departament número 66: els Pirineus-Orientals o sigui Catalunya Nord.

Els departaments francesos en temps del 1er Imperi

Annex 3

Titre I - De la Souveraineté

Art. 2. - La langue de la République est le français

L'emblème national est le drapeau tricolore, bleu, blanc, rouge.

L'hymne national est la Marseillaise.

La devise de la République est "Liberté, Égalité, Fraternité".

Son principe est: gouvernement du peuple, par le peuple et pour le peuple.

.....

Titre XII - Des Collectivités Territoriales

Art. 75-1. - Les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France.

Annex 4

Bulletin Officiel du ministère de
l'Education Nationale et
du ministère de la Recherche

2001

N°33 du 13 septembre

ENCART B.O. n°33 du 13-09-2001

LANGUES ET CULTURES RÉGIONALES

III [Création d'un conseil académique des langues régionales](#)

D. n° 2001-733 du 31-7-2001. JO du 5-8-2001

(NOR: MENE0101623D)

VI [Mise en place d'un enseignement bilingue en langues régionales soit dans les écoles, collèges et lycées "langues régionales", soit dans des sections "langues régionales" dans les écoles, collèges et lycées](#)

A. du 31-7-2001. JO du 5-8-2001

(NOR: MENE0101624A)

VIII [Développement de l'enseignement des langues et cultures régionales à l'école, au collège et au lycée](#)

C. n° 2001-166 du 5-9-2001 (NOR: MENE0101625C)

XVI [Modalités de mise en œuvre de l'enseignement bilingue à parité horaire](#)

C. n° 2001-167 du 5-9-2001 (NOR: MENE0101626C)

XXV [Mise en œuvre de l'enseignement bilingue par immersion dans les écoles et établissements "langues régionales"](#)

C. n° 2001-168 du 5-9-2001 (NOR: MENE0101627C)

oo

DÉVELOPPEMENT DE L'ENSEIGNEMENT DES LANGUES ET CULTURES RÉGIONALES À L'ÉCOLE, AU COLLÈGE ET AU LYCÉE

C. n° 2001-166 du 5-9-2001

NOR: MENE0101625C

RLR: 514-6 ; 525-6

MEN - DESCO A2

Texte adressé aux rectrices et recteurs d'académie ; aux inspectrices et inspecteurs d'académie, directrices et directeurs des services départementaux de l'éducation nationale ; aux inspectrices et inspecteurs d'académie, inspectrices et inspecteurs pédagogiques régionaux ; aux chefs d'établissement ; aux inspectrices et inspecteurs chargés des circonscriptions du premier degré ; aux directrices et directeurs d'école

☐ L'article L. 312-10 du code de l'éducation a réaffirmé la possibilité de dispenser un enseignement des langues et cultures régionales tout au long de la scolarité dans les régions où celles-ci sont en usage. L'éducation nationale se doit de faire vivre ce patrimoine culturel, de veiller au développement (...)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

MODALITÉS DE MISE EN ŒUVRE DE L'ENSEIGNEMENT BILINGUE À PARITÉ HORAIRE

C. n° 2001-167 du 5-9-2001

NOR: MENE0101626C

RLR: 514-6 ; 525-6

MEN - DESCO A2

Texte adressé aux rectrices et recteurs d'académie ; aux inspectrices et inspecteurs d'académie, directrices et directeurs des services départementaux de l'éducation nationale ; aux inspectrices et inspecteurs d'académie, inspectrices et inspecteurs pédagogiques régionaux ; aux chefs d'établissement ; aux inspectrices et inspecteurs chargés des circonscriptions du premier degré ; aux directrices et directeurs d'école

☐ Les bilans et évaluations réalisés dans les différentes régions concernées ont confirmé l'intérêt éducatif d'un bilinguisme français-langue régionale dont témoignent, d'une part, le développement des ouvertures de classes bilingues à l'école et, d'autre part, la consolidation et l'extension des sections existantes en collège. Depuis la parution des circulaires n° 82-261 du 21 juin 1982 et n° 95-086 du 7 avril 1995 relatives à l'enseignement des langues et cultures régionales, l'enseignement bilingue s'est donc progressivement développé. (...)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Pour le ministre de l'éducation nationale
et par délégation,
Le directeur de l'enseignement scolaire
Jean-Paul de GAUDEMAR

MISE EN ŒUVRE DE L'ENSEIGNEMENT BILINGUE PAR IMMERSION DANS LES ÉCOLES ET ÉTABLISSEMENTS "LANGUES RÉGIONALES"

C. n° 2001-168 du 5-9-2001

NOR: MENE0101627C

RLR: 514-6 ; 525-6

MEN - DESCO A2

Texte adressé aux rectrices et recteurs d'académie ; aux inspectrices et inspecteurs d'académie, directrices et directeurs des services départementaux de l'éducation nationale ; aux inspectrices et inspecteurs d'académie, inspectrices et inspecteurs pédagogiques régionaux ; aux chefs d'établissement ; aux inspectrices et inspecteurs chargés des circonscriptions du premier degré ; aux directrices et directeurs d'école

☐ L'enseignement bilingue par immersion constitue une des modalités d'apprentissage de la langue régionale permettant l'accès à la pratique d'un bilinguisme équilibré. Il peut être dispensé dans les écoles et établissements "langues régionales" qui ont été définis par arrêté.

Circular suspesa pel Consell d'Estat.

Annex 5

A. Baylac-Ferrer - *Societat, català i ensenyament a Catalunya Nord*, Tesi de doctorat, 2009, «II.- Els marcs legals», p117.

Moviments	migratoris	1990-1999			
<i>Provinença</i>	IN	OUT	Saldo	/ tot IN	
Total	74.000	41.000	33.000		
França	64.500	36.200	28.300		
Fora França	9.500	4.800	4.700		
Llenguadoc	8.689	9.171	-482	11,74%	
Migdia-Pirineu	6.275	5.497	778	8,48%	
Provença	4.969	3.860	1.109	6,71%	26,93%
Roine-Alps	4.879	2.459	2.420	6,59%	
Illa de França	15.222	5.007	10.215	20,57%	
Altres	24.444	10.224	14.220	33,03%	60,20%

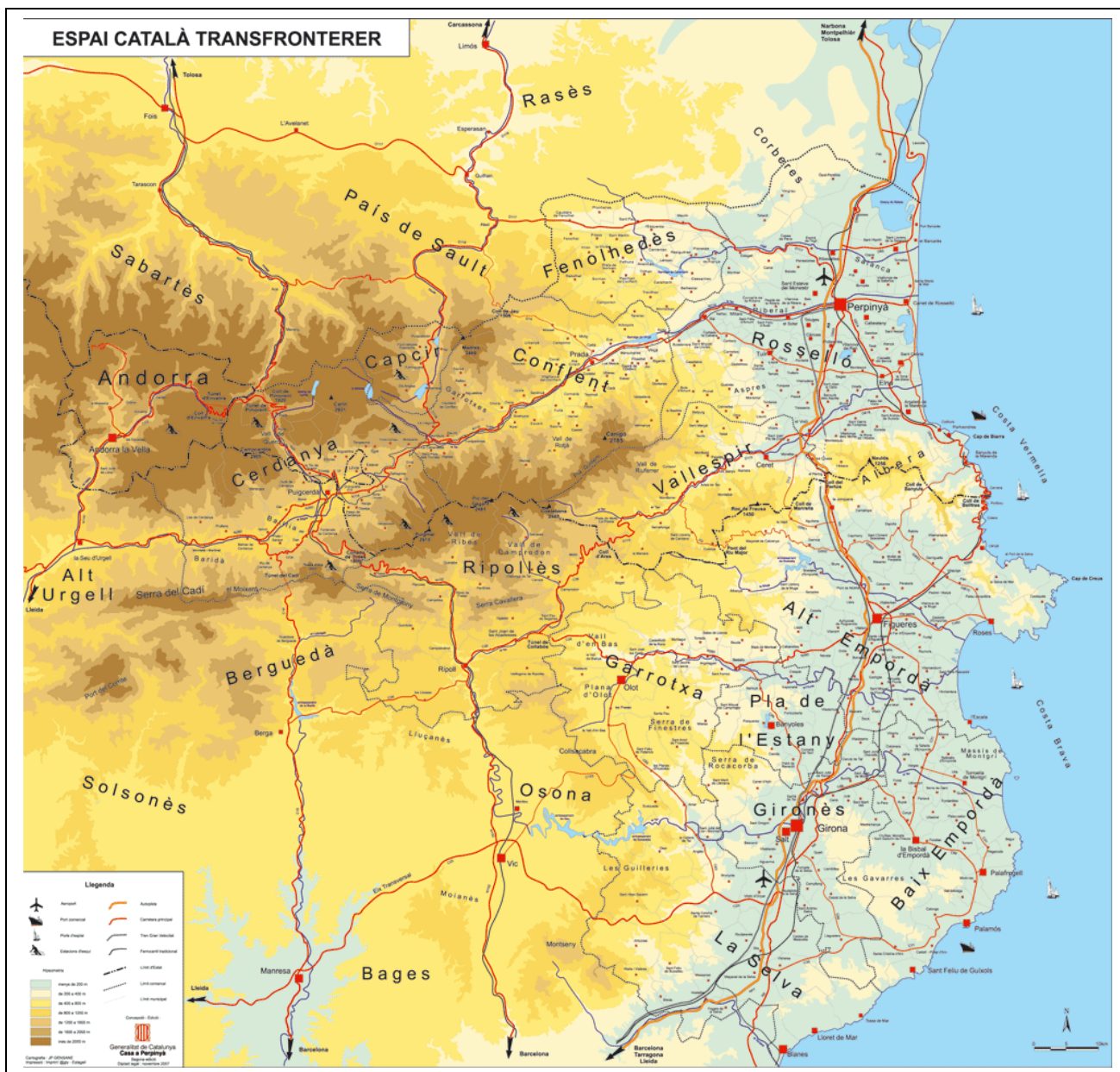
Moviments migratoris a Catalunya Nord entre 1990 i 1999, segons INSEE.

<i>Segons dades INSEE</i>			/60	/99	de fora CN	en %
1881	209000				(mínim)	
1960	251231	20,21%				
1965	281976	12,24%				
1975	299506	6,22%				
1982	334557	11,70%				
1990	363796	8,74%	44,81%			
1999	392400	7,86%	56,19%	0	200000	51,0%
2000	395600	0,82%	57,46%	3200	203200	51,4%
2001	399600	1,01%	59,06%	7200	207200	51,9%
2005	422000	5,61%	67,97%	29600	229600	54,4%
2006	425500	0,83%	69,37%	33100	233100	54,8%
<i>2015</i>	<i>450000</i>	<i>5,76%</i>	<i>79,12%</i>	<i>57600</i>	<i>257600</i>	<i>57,2%</i>
<i>2030</i>	<i>541000</i>	<i>20,22%</i>	<i>115,34%</i>	<i>148600</i>	<i>348600</i>	<i>64,4%</i>

Evolució de la població de Catalunya Nord⁴¹

⁴¹ Les dades corresponents a les dues darreres línies -en cursiva- són projeccions fetes per l'INSEE.

Annex 6

Mapa de l'Eurodistricte en formació, Casa de la Generalitat de Catalunya a Perpinyà.